

قانون امور حسبی

زیر نظر: امیر کمالوند

چاپ دوم

۱۴۰۰

شناسه افزوده	: کمالوند، امیر، ۱۳۴۶ -
عنوان قراردادی	: ایران. قوانین و احکام
عنوان و نام پدیدآور	: قانون امور حسبی / زیر نظر امیر کمالوند.
مشخصات نشر	: تهران: مشاهیر دادآفرین، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	: ۲۴۸ ص
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۷۹۹۲-۱۷-۳
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیپا
موضوع	: امور حسبی -- ایران
موضوع	: قانون مدنی -- ایران
رده‌بندی کنگره	: پ ۱۳۹۴ /آ۲۸ /KMHE۸۳
رده‌بندی دیویی	: ۳۴۵/۵۵۰۵۲
شماره کتابشناسی ملی	: ۴۱۸۵۷۲۰

قانون امور حسبی
زیر نظر: امیر کمالوند
چاپ دوم: انتشارات مشاهیر دادآفرین
(چاپ سوم کل اثر)
پاییز ۱۴۰۰
قیمت: ۳۵۰۰۰ تومان
شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۹۹۲-۱۷-۳
چاپ و صحافی: وطن آرا

مؤسسه مشاهیر دادآفرین: خیابان کارگر شمالی، بعد از چهارراه

فاطمی، کوچه شهید اکبری، پلاک ۳۲، تلفن: ۸۱۰۵۴

پست الکترونیکی: office@dadafarin.com

وب سایت: www.dadafarin.com

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مقدمه

سپاس پروردگار را که توفیق عنایت نمود در مؤسسه پرافتخار مشایخ میرمهرداد آفرین خدمت دیگری را به جامعه حقوقی کشور ارزانی دارم، خدای را شاکرم که توانستیم با همت و تلاش کارکنان و اساتید مؤسسه به عناوینی چون کارآفرین برتر و دریافت تندیس رضایتمندی مشتری در سطح کشور دست یابیم.

بر این همه نعمت سر تعظیم فرو می آورم و لازم می دانم از بهمی اشخاصی که در تهیه این مجموعه و سایر خدمات مؤسسه به ایجاب یاری رسانند تشکر نمایم و از خداوند برای آنان توفیق و سلامتی می طلبم.

امیر کالوند

بهار ۱۳۹۵

فهرست مطالب

قانون امور حسبی مصوب دوم تیر ماه ۱۳۱۹ با اصلاحیه‌ها و الحاقات بعدی.....	۱۳
باب اول - در کلیات.....	۱۳
باب دوم - در قیمومت.....	۲۷
فصل اول - صلاحیت دادگاه قیمومت.....	۲۷
فصل دوم - ترتیب تعیین قیم.....	۲۸
فصل سوم - اختیارات و مسئولیت قیم.....	۳۴
فصل چهارم - عزل قیم.....	۳۸
باب سوم - امور راجع به امین.....	۴۱
باب چهارم - راجع به غایب مفقودالاثر.....	۴۷
فصل اول - در صلاحیت دادگاه.....	۴۷
فصل دوم - در تعیین امین.....	۴۷
فصل سوم - دادن اموال به طور موقت به تصرف ورثه.....	۴۹
فصل چهارم - در حکم موت فرضی.....	۵۳
باب پنجم - در امور راجع به ترکه.....	۵۹
فصل اول - در صلاحیت.....	۵۹

فصل دوم - در مهر و موم	۶۰
فصل سوم - در برداشتن مهر و موم	۶۷
فصل چهارم - در تحریر ترکه	۷۰
فصل پنجم - راجع به دیون متوفی	۷۴
مبحث اول - استیفاء دین از ترکه	۷۴
مبحث دوم - قبول ترکه	۷۸
مبحث سوم - رد ترکه	۸۰
مبحث چهارم - قبول دیون مطابق صورت تحریر ترکه	۸۱
مبحث پنجم - تصفیه	۸۲
فصل ششم - راجع به وصیت	۸۵
فصل هفتم - در تقسیم	۹۲
فصل هشتم - در ترکه متوفای بلاوارث	۹۸
فصل نهم - راجع به ترکه اتباع خارجه	۱۰۰
فصل دهم - در تصدیق انحصار وراثت	۱۰۶
باب ششم - هزینه	۱۱۲
آیین‌نامه راجع به مواد ۲۷۹ و ۲۸۸ قانون امور حسبی مصوب سال	
۱۳۲۲ وزارت دادگستری	۱۱۴

آیین‌نامه راجع به ماده ۲۹۹ قانون امور حسبی مصوب سال ۱۳۲۲	
وزارت دادگستری.....	۱۱۶
دستورالعمل راجع به افزایش بهای ترکه مصوب ۱۳۸۲/۷/۱۲...۱۲۲	
آیین‌نامه حق‌الزحمه مدیر تصفیه و مدیر ترکه بر طبق قانون امور حسبی مصوب ۱۳۲۶/۴/۱ وزارت دادگستری با اصلاحات شورای	
عالی قضایی.....	۱۲۳
قانون تصدیق انحصار وراثت مصوب ۱۳۰۹/۷/۱۴ با اصلاحات	
بعدی.....	۱۲۷
از قانون مالیات‌های مستقیم.....	۱۳۴
باب دوم - مالیات بر دارایی.....	۱۳۴
فصل چهارم - مالیات بر ارث.....	۱۳۴
آیین‌نامه اجرایی بند (۳) از ماده (۲۴) قانون مالیات‌های مستقیم	
مصوب ۱۳۶۶ مصوب ۱۳۷۲/۱۲/۲۴.....	۱۴۶
آیین‌نامه اجرایی ماده (۲۶) اصلاحی قانون مالیات‌های مستقیم	
مصوب ۱۳۹۴.....	۱۴۸
آیین‌نامه اجرایی موضوع تبصره ماده ۳۳ قانون مالیات‌های مستقیم	
مصوب ۱۳۶۶ مصوب ۱۳۶۸/۲/۱۳.....	۱۵۶

آیین‌نامه اجرایی ماده (۳۴) اصلاحی قانون مالیات‌های مستقیم مصوب ۱۳۹۴.....	۱۵۸
قانون اعتبار گواهی بنیاد شهید انقلاب اسلامی در خصوص صدور حکم موت فرضی غایبان مفقودالاثراثر انقلاب اسلامی و دفاع مقدس در محاکم صالح مصوب ۱۳۷۶/۱/۲۰.....	۱۶۴
قانون واگذاری قیمومت محجوران تحت پوشش سازمان بهزیستی کشور به سازمان مذکور تا زمان تعیین قیم توسط دادگاه صالح مصوب ۱۳۷۶/۶/۲۹.....	۱۶۶
مصوبه شورای عالی اداری در خصوص صدور گواهی حصر وراثت و گواهی‌نامه واریز مالیات بر ارث مصوب ۱۳۷۱/۱۲/۵.....	۱۶۷
نظامنامه راجع به اموال غایبین و متوفی بلاوارث و اموال بلاصاحب و اشیاء توقیفی و ادوات جرم مصوب ۱۳۰۷/۶/۲۴ هیأت وزیران.....	۱۷۰
قانون حمایت خانواده.....	۱۷۲
فصل اول - دادگاه خانواده.....	۱۷۲
فصل دوم - مراکز مشاوره خانوادگی.....	۱۷۹

فصل سوم - ازدواج.....	۱۸۱
فصل چهارم - طلاق.....	۱۸۳
فصل پنجم - حضانت و نگهداری اطفال و نفقه.....	۱۸۹
فصل ششم - حقوق وظیفه و مستمری.....	۱۹۲
فصل هفتم - مقررات کیفری.....	۱۹۳
آیین‌نامه اجرایی قانون حمایت خانواده.....	۱۹۸
فصل اول - دادگاه خانواده.....	۱۹۸
مبحث اول - کلیات.....	۱۹۸
مبحث دوم - ارائه گواهی پزشکی توسط زوجین.....	۲۰۰
مبحث سوم - طلاق توافقی.....	۲۰۲
مبحث چهارم - داوری.....	۲۰۴
مبحث پنجم - حقوق زوجه.....	۲۰۵
مبحث ششم - مدت اعتبار حکم طلاق و گواهی عدم امکان سازش.....	۲۰۵
مبحث هفتم - حضانت و نگهداری اطفال.....	۲۰۷
مبحث هشتم - حقوق وظیفه و مستمری.....	۲۰۸
مبحث نهم - مقررات کیفری.....	۲۰۹

فصل دوم - مراکز مشاوره خانواده.....	۲۱۰
مبحث اول - اهداف و تشکیلات.....	۲۱۰
مبحث دوم - واحد مشاوره خانواده استانها.....	۲۱۲
مبحث سوم - شرایط اخذ مجوز تأسیس مرکز مشاوره.....	۲۱۳
مبحث چهارم - اتیان سوگند.....	۲۱۶
مبحث پنجم - نحوه صدور و اعتبار مجوز ایجاد مرکز مشاوره خانواده.....	۲۱۷
مبحث ششم - چگونگی تعیین تعرفه خدمت مراکز مشاوره.....	۲۱۸
مبحث هفتم - نحوه ارائه خدمات مشاوره‌ای.....	۲۱۸
مبحث هشتم - تخلفات و مجازاتهای انتظامی.....	۲۱۹
مبحث نهم - سایر موارد.....	۲۲۰
فصل سوم - ثبت ازدواج و طلاق و وقایع مربوط به آن.....	۲۲۲
فصل چهارم - نحوه ملاقات والدین با طفل.....	۲۲۶
قانون شوراهاى حل اختلاف مصوب ۱۳۹۴/۹/۱۶.....	۲۲۸
بخشنامه به واحدهای قضایی سراسر کشور.....	۲۴۷

قانون امور حسبی

مصوب دوم تیر ماه ۱۳۱۹
با اصلاحیه‌ها و الحاقات بعدی^۱

باب اول - در کلیات

ماده ۱ - امور حسبی اموری است که دادگاه‌ها مکلفند نسبت به آن امور اقدام نموده و تصمیمی اتخاذ نمایند بدون اینکه رسیدگی به آنها متوقف بر وقوع اختلاف و منازعه بین اشخاص و اقامه دعوی از طرف آنها باشد.^۲

۱- نقل از مجموعه قوانین ۱۳۱۹، صفحات ۵۹ الی ۱۳۸.

۲- رأی وحدت رویه شماره ۵۷۲-۱۳۳۹/۲/۲۹: نظر به اینکه مطابق مفاد ماده ۱ قانون حسبی دادگاه‌ها در امور حسبی مکلفند که اقدام لازم را نموده و تصمیمی اتخاذ نمایند و به دستور ماده ۱۴ قانون مزبور مبنی بر اینکه در امور حسبی دادرس باید هرگونه بازجویی و اقدامی که برای اثبات قضیه لازم است به عمل آورد هر چند درخواستی از دادرس نسبت به آن اقدام نشده باشد و برابر ماده ۲۱۲ فوق‌الذکر غیبت اشخاص که احضار شده‌اند مانع از تحریر ترکه نخواهد بود، بنا به مراتب مزبور و عمومات قانون امور حسبی در موردی که متقاضی تحریر ترکه (که از امور حسبی می باشد) با احضار برای دادرسی حاضر

ماده ۲ - رسیدگی به امور حسبی تابع مقررات این باب می‌باشد مگر آنکه خلاف آن مقرر شده باشد.

ماده ۳ - رسیدگی به امور حسبی در دادگاه‌های حقوقی به عمل می‌آید.

ماده ۴ - در موضوعات حسبی هرگاه امری در خارج از مقر دادگاهی که کار در آنجا مطرح است باید انجام شود، دادگاه مزبور می‌تواند انجام آن امر را به دادگاهی که کار در حوزه آن باید بشود ارجاع نماید و در این صورت دادگاه نامبرده امر ارجاع شده را انجام و نتیجه را به دادگاه ارجاع‌کننده امر می‌فرستد.

ماده ۵ - مقررات راجع به نیابت قضایی که در آیین دادرسی مدنی ذکر شده شامل امور حسبی خواهد بود.^۱

ماده ۶ - در صورتی که دو یا چند دادگاه برای رسیدگی به موضوعی صالح باشند دادگاهی که بدواً به آن رجوع شده است رسیدگی می‌نماید.

نشده و درخواست خود را هم کتباً اعلام ننماید دادگاه نمی‌تواند جریان پرونده‌ها را به عذر عدم حضور تقاضا کننده متوقف داشته یا آن را از نوبت رسیدگی خارج نماید و بلکه باید هر اقدامی که برای انجام امر و ختام کار لازم است اعمال و پرونده را تمام نماید.

۱- ر.ک. مواد ۲۹۰ الی ۲۹۴ قانون آیین دادرسی دادگاه‌های عمومی و انقلاب در امور مدنی.

ماده ۷ - در صورت حدوث اختلاف در صلاحیت دادگاهها رفع اختلاف به ترتیب مقرر در آیین دادرسی مدنی به عمل می‌آید.^۱

ماده ۸ - دادرس باید در موارد زیر از مداخله در امور حسبی خودداری کند:

- ۱ - اموری که در آنها ذینفع است.
- ۲ - امور راجع به زوجه خود (زوجه‌ای که در عده طلاق رجعی است در حکم زوجه است).
- ۳ - امور اقرباء نسبی و سببی خود در درجه یک و دو از طبقه اول و درجه یک از طبقه دوم.
- ۴ - امور راجع به اشخاصی که سمت ولایت یا قیمومت یا نمایندگی نسبت به آنها دارد.

ماده ۹ - در موارد خودداری دادرس، هرگاه در آن حوزه دادرس صلاحیت‌دار برای رسیدگی نباشد رسیدگی به دادگاه نزدیکتر ارجاع می‌شود.

ماده ۱۰ - در موارد ماده ۸ دادرس باید از رسیدگی خودداری نماید، ولی اشخاص ذینفع نمی‌توانند به استناد این ماده دادرس را رد نمایند.

۱- ر.ک. مواد ۲۶ الی ۳۰ قانون آیین دادرسی دادگاههای عمومی و انقلاب در امور مدنی.

ماده ۱۱ - عدم صلاحیت محلی دادگاه یا خودداری دادرس از مداخله در خصوص امری رافع آثار قانونی اقدام یا تصمیمی که به عمل آمده است نخواهد بود.

ماده ۱۲ - روزهای تعطیل مانع از رجوع به دادرس در امور حسبی نیست ولی دادرس می‌تواند رسیدگی را در روزهای تعطیل به تأخیر اندازد مگر اینکه امر از امور فوری باشد.

ماده ۱۳ - درخواست در امور حسبی ممکن است کتبی یا زبانی باشد. درخواست زبانی در صورت‌مجلس نوشته شده و به امضای درخواست‌کننده می‌رسد.

ماده ۱۴ - در امور حسبی دادرس باید هرگونه بازجویی و اقدامی که برای اثبات قضیه لازم است به عمل آورد، هر چند درخواستی از دادرس نسبت به آن اقدام نشده باشد و در تمام مواقع رسیدگی می‌تواند دلایلی که مورد استناد واقع می‌شود قبول نماید.

ماده ۱۵ - اشخاص ذینفع می‌توانند شخصاً در دادگاه حاضر شوند یا نماینده بفرستند و نیز می‌توانند کسی را به سمت مشاور همراه خود به دادگاه بیاورند و در صورتی که نماینده به دادگاه فرستاده شود، نمایندگی او باید نزد دادرس محرز شود.

تبصره - نماینده اعم از وکلای دادگستری یا غیر آنها است.

ماده ۱۶ - حساب مواعد به ترتیبی است که در آیین دادرسی مدنی ذکر شده و اگر روز آخر مواعد مصادف با تعطیل شود آخر مواعد روز بعد از تعطیل خواهد بود.^۱

ماده ۱۷ - در مهلت‌هایی که مسافت رعایت می‌شود ترتیب آن مطابق مقررات آیین دادرسی مدنی راجع به مسافت است.

ماده ۱۸ - اشخاص ذینفع می‌توانند پرونده‌های امور حسبی را ملاحظه نموده و از محتویات آن رونوشت گواهی شده یا گواهی نشده از دفتر دادگاه بگیرند.

ماده ۱۹ - هرگاه ضمن رسیدگی به امور حسبی دعوایی از طرف اشخاص ذینفع حادث شود که رسیدگی به امور حسبی متوقف به تعیین تکلیف نسبت به آن دعوی باشد دادرس در صورت درخواست، دستور موقتی در موضوع آن دعوی مطابق مقررات دادرسی فوری صادر می‌نماید.^۲

ماده ۲۰ - اقدام و دخالت دادستان در امور حسبی مخصوص به مواردی است که در قانون تصریح شده است.

۱- ر.ک. مواد ۴۴۲ الی ۴۵۳ قانون آیین دادرسی دادگاه‌های عمومی و انقلاب در امور مدنی.

۲- ر.ک. مواد ۳۱۰ الی ۳۲۵ قانون آیین دادرسی دادگاه‌های عمومی و انقلاب در امور مدنی.

ماده ۲۱ - در مواردی که دادستان مکلف به اقدام می‌باشد اقدام به عهده دادرسی دادگاه شهرستانی است که رسیدگی در حوزه آن دادگاه به عمل می‌آید.

ماده ۲۲ - دادرسی پس از تمام شدن بازجویی و رسیدگی، منتهی در ظرف دو روز تصمیم خود را اعلام می‌نماید.

ماده ۲۳ - تصمیم دادرسی باید موجه و مدلل باشد.

ماده ۲۴ - در مواردی که تصمیمات دادگاه باید ابلاغ شود ترتیب ابلاغ مانند مقررات آیین دادرسی مدنی است.^۱

ماده ۲۵ - در صورتی که ابلاغ در کشور بیگانه باید به عمل آید، دادرسی می‌تواند ترتیب سهل‌تری برای ابلاغ در نظر گرفته و دستور دهد.

ماده ۲۶ - هرگاه شخصی که تصمیم دادگاه باید به او ابلاغ شود در دادگاه حاضر باشد تصمیم دادگاه به او اعلام و این عمل ابلاغ محسوب است و رونوشت نیز به او داده می‌شود.

ماده ۲۷ - مواد ۲۷، ۲۸ و ۲۹ با توجه به قانون تجدیدنظر آراء دادگاه‌ها منسوخ شده و در حال حاضر طبق قانون آیین دادرسی

۱- ر.ک. مواد ۶۷ الی ۸۳ قانون آیین دادرسی دادگاه‌های عمومی و انقلاب در امور مدنی.

دادگاه‌های عمومی و انقلاب در امور مدنی مصوب ۱۳۷۹ عمل می‌شود.^۱

ماده ۳۰ - در صورتی که پژوهش خواه اثبات کند که پژوهش نخواستن او در موعد به واسطه عذر موجه بوده و در ظرف ده روز از تاریخ رفع عذر پژوهش بخواهد دادگاهی که مرجع رسیدگی پژوهش است می‌تواند مهلت پژوهش را تجدید نماید مشروط به اینکه از تاریخ انقضاء مدت پژوهش بیش از شش ماه نگذشته باشد.

ماده ۳۱ - مهلت جدید نباید بیش از موعد پژوهشی باشد و درخواست تجدید مهلت بیش از یک دفعه پذیرفته نیست.

ماده ۳۲ - شکایت پژوهشی به دفتر دادگاهی که صادرکننده تصمیم مورد شکایت بوده داده می‌شود و دفتر نامبرده باید فوراً شکایت‌نامه را ثبت و رسید آن را به شاکی داده و متهی در ظرف دو روز شکایت‌نامه پژوهشی را با برگ‌های مربوط به آن به دادگاهی که مرجع رسیدگی پژوهشی است بفرستد.

ماده ۳۳ - شکایت پژوهشی ممکن است شفاهی باشد در این صورت شکایت نامبرده در صورتمجلس دادگاه درج و به امضاء

۱- قانون تجدیدنظر آراء دادگاه‌ها مصوب ۱۳۷۲/۵/۲۴ مصوب مجلس شورای اسلامی.

شاکای و دادرسی می‌رسد و این صورت‌مجلس با برگ‌های مربوطه به دادگاه مرجع رسیدگی پژوهشی فرستاده خواهد شد.

ماده ۳۴ - شکایت پژوهشی ممکن است مبنی بر جهات یا ادله جدید باشد.

ماده ۳۵ - شکایت پژوهشی موجب تعویق اجراء تصمیم مورد شکایت نمی‌شود مگر اینکه دادگاهی که رسیدگی پژوهشی می‌کند قرار تأخیر اجرای آن را بدهد.

ماده ۳۶ - تصمیم دادگاه استان به اتفاق یا به اکثریت آراء معلوم می‌شود.

ماده ۳۷ - دادگاهی که رسیدگی پژوهشی می‌نماید هرگونه رسیدگی و تحقیقی که مفید و لازم بداند بدون احتیاج به درخواست به عمل می‌آورد و پس از رسیدگی اگر تصمیم مورد شکایت را صحیح بداند آن را تأیید و چنانچه نقصی در تصمیم نامبرده مشاهده کند موافق نظر خود آن را تکمیل می‌نماید و هرگاه تصمیم مورد شکایت را صحیح نداند آن را الغاء نموده و تصمیم مقتضی را اعلام می‌نماید.

ماده ۳۸ - هرگاه در تصمیم دادگاه اشتباهی در حساب یا سهو قلم یا اشتباهات دیگری رخ دهد مثل از قلم افتادن نام یکی از اشخاص ذینفع یا زیادشدن نامی، مادام که آن تصمیم به وسیله شکایت به